

'De komende Kerk kan heel

De Kerk zal nog wel even krimpen maar zal niet verdwijnen, zegt mgr. Wim Eijk. Morgen wordt hij door de paus tot kardinaal gecreëerd. In gesprek met een harde werker vol goede moed.

Jan Peeters

Het is niet niks dat een bisschop kardinaal wordt. Niet alleen dat hij straks mede zijn stem mag uitbrengen op de volgende paus; hij zou het zomaar zelf kunnen worden. "Men noemt een kardinaalbenoeming een hele eer en dat is het misschien ook wel, maar ik wil allereerst benadrukken dat het een dienst is aan Christus en zijn Kerk en aan de paus", zegt mgr. Wim Eijk in de 'Rode Zaal' van het aartsbisschoppelijk paleis aan de Utrechtse Maliebaan. De benoeming van de aartsbisschop van Utrecht was niet vanzelfsprekend. "Mgr. De Jong was de eerste aartsbisschop van Utrecht die kardinaal werd. Dat was in 1946 als blijk van erkentelijkheid voor zijn moedige optreden tijdens de Tweede Wereldoorlog", vertelt Eijk. "Hij heeft toen openlijk geprotesteerd tegen de deportaties van joden. Hoewel ook zijn opvolgers kardinaal waren of werden is aan het aartsbisdom vanouds geen kardinaalshoed verbonden. Het had dus helemaal niet hoeven. Wij in Nederland krimpen, terwijl de Kerk zich uitbreidt over de hele wereld. Toch heeft de paus er voor gekozen een aartsbisschop van Utrecht tot kardinaal te maken."

U spreekt over krimp. Sommigen zien het 'georganiseerd geloven' helemaal verdwijnen. Terecht?

"Alle instituties in onze samenleving staan onder druk, zoals ook scheidend voorzitter Tjeenk Willink van de Raad van State onlangs benadrukte. Dat hangt samen met het radicaal individualisme in onze samenleving. Zelfs het gemeenschappelijk leven in gezinnen is vaak al een hele kluif. Laat staan wat we in de maatschappij doen.

Het kan niet anders dan dat de Kerk daar ook de gevolgen van ondervindt. De Kerk is in essentie een

'Het kardinalaat is een dienst aan Christus, zijn Kerk en de paus'

gemeenschap van gelovigen en kan natuurlijk nooit gedijen bij een radicaal individualisme. Dat is een van de belangrijkste oorzaken van de krimp in de Kerk. Er zijn mensen die misschien wel een gebedsleven hebben of in God geloven, maar dat niet doen in samenhang met anderen.

Aan de andere kant moeten wij niet overdrijven. De Kerk wordt kleiner, maar verdwijnt niet. Ook de andere instituties uit onze samenleving verdwijnen niet, want mensen kunnen niet zonder. Het is een soort slingerbeweging. Dat is een sociologisch gegeven.

We moeten niet vergeten dat de Heilige Geest ook in onze samenleving werkt. De Kerk is in de eerste plaats Gods initiatief. Er wordt nu van de kant van mensen niet zo hard ja geroepen op Gods aanbod. U bent twee weken geleden bij de dag voor nieuwe katholieken in het aartsbisdom geweest. Jaarlijks worden zo'n tweehonderd mensen op volwas-

sen leeftijd lid van de Kerk (landelijk zo'n 750 - jp). Die doen dat heel bewust. De Kerk gaat gewoon verder en op een gegeven moment zul je ook zien dat de Kerk weer opveert. Alleen wij zien op dit moment nog niet het einde van het radicale individualisme en dus ook niet het opleven van instituties of van de Kerk. Wat dat betreft, ben ik optimistisch. Ik geloof echt dat de Kerk verder gaat."

Hoe zal de Kerk er in de toekomst uitzien?

"Ik denk dat de Kerk kleiner wordt, maar degenen die zich tot haar bekennen zijn wel mensen die bewust kiezen voor Christus en hun persoonlijk leven gestalte willen geven volgens de leer van de Kerk. Dat kan een heel aantrekkelijke Kerk zijn met een werwend getuigenis. De Kerk is sinds de jaren zestig - het klinkt misschien wat beledigend - een soort kibbelclub geworden van groepen die in een heftige polarisatie tegenover elkaar stonden. De grootste polarisatie hebben we achter de rug en de komende jaren blijven alleen die mensen over die echt geloven, die de leer van de Kerk ter harte nemen, een persoonlijk gebedsleven hebben en leven met en vanuit de sacramenten. Als die Kerk weer een eenheid is, kan zij ook weer een sprankelend getuigenis geven in de maatschappij."

Hoe ziet die toekomst er concreet uit?

"Men zegt dat in Nederland tussen 2008 en 2018 duizend kerken gesloten zullen worden, waarvan vierhonderd aan katholieke zijde. We zien parochies zich serieus bezighouden met de vraag wat zij 'in de lucht kunnen houden' en wat niet. Er zijn kerken waar op zondag geen tien mensen meer komen, waar bijna geen vrijwilligers meer zijn, geen koster, niemand om de kerk schoon te houden. Dan houdt de geloofsgemeenschap op te bestaan en moeten er pijnlijke beslissingen worden genomen.

In het aartsbisdom zijn alle 326 parochies gefuseerd tot 49. In elke parochie is een eucharistisch centrum aangewezen. Daar wordt altijd Eucharistie gevierd. Elke zondag, elk hoogfeest en ook op Witte Donderdag en met de Paaswake. We proberen ook elders Eucharistie te vieren, maar gezien het priestertekort is dat niet meer realiseerbaar.

Dat zijn de kerken waarvan wij hopen dat het echt levendige centra worden van zo'n grote parochie, al hopen we natuurlijk zoveel mogelijk kerken open te houden."

U had het over priestertekort. Hoe is het met de priesterroepingen voor het aartsbisdom?

"We hebben nu 150 emeriti en zo'n 65 actieve priesters. Over een paar jaar zijn dat er nog ruim vijftig. Dat is nog maar één priester voor elke megaparochie die is overgebleven na de fusies. Zo staan we ervoor. Wat roepingen betreft, stonden we er vorig jaar echt slecht voor. In juni hadden we nog vier priesterstudenten. We prijzen ons gelukkig dat er in september vier zijn bijgekomen. Dit semester is er nog een oudere kandidaat bijgekomen en hebben zich al enkele nieuwe priesterstudenten gemeld voor het komend jaar.

Gelukkig zitten we weer een klein beetje in de lift, want het is wel wezenlijk dat we priesters hebben (zie kader). Priesters vieren de Eucharistie, bron en hoogtepunt van

Foto: Jan Peeters - KN

Mgr. Wim Eijk wordt morgen door de paus tot kardinaal gecreëerd. "We moeten niet overdrijven. De Kerk wordt kleiner, maar verdwijnt niet."

aantrekkelijk zijn'

'De Heer verhoort ons gebed om roepingen'

Mgr. Eijk: "Een aantal jaren geleden hebben we de roepingeraad van het aartsbisdom vernieuwd. In eerste instantie heeft die zich geconcentreerd op de roepingen tot het priesterschap. Tijdens het Jaar van de Priester in 2009 is een Christusicoon het aartsbisdom rondgereisd. Rector Patrick Kuipers van het Ariënsinstituut is naar een aantal parochies gegaan voor een viering rondom deze icoon. Hij heeft gepreekt over roepingen en heeft mensen opgeroepen lid te worden van de diocesane gebedskring voor roepingen. Daar hebben zich zo'n 700 mensen bij aangesloten in verschillende groepen door het hele bisdom. Die doen aan getijdengebed, rozenkransgebed en aanbidding. Zij vragen de Heer arbeiders voor de oogst in het aartsbisdom te sturen. Het is verheugend te zien dat de Heer dat gebed aan het verhoren is. We willen nu gaan verbreden naar roepingen tot het diaconaat en tot het religieuze leven. Maar we bouwen het geleidelijk op." (JP)

Foto: Aartsbisdom Utrecht

het christelijk leven. Daarin ontmoeten we Christus onder de gedaanten van brood en wijn, de meest intensieve Godsontmoeting die er is. We kunnen niet genoeg benadrukken hoe belangrijk het is dat mensen weten wat de betekenis is van de Eucharistie."

Hoe gaat het met het religieuze leven in het aartsbisdom?

"In 2008 waren er zo'n zeshonderd religieuzen. Dat aantal is behoorlijk gezakt. De gemiddelde leeftijd ligt boven de 85.

Het is een speerpunt van ons beleid het religieuze leven te behouden en waar mogelijk ook aan te trekken. We hebben een groep van rond dertig cisterciën-

'De Kerk gaat gewoon verder en veert op een gegeven moment weer op'

zer zusters gekregen vanuit het bisdom Den Bosch met een gemiddelde leeftijd van rond de 55. Dat is een heel gunstige leeftijdsopbouw. Daar zijn wij erg blij mee.

Daarnaast heb ik contact gelegd met een religieuze beweging in Brazilië van priesters en godgewijde leken en met Indische zusters. Het huidige immigratiebeleid maakt het niet gemakkelijk om priesters en religieuzen

binnen te krijgen. Dat is een heel proces, maar we vinden het van essentieel belang dat er ook in de toekomst religieus leven blijft in het aartsbisdom."

Goede christelijke gezinnen zijn een voedingsbodemp voor roepingen. Zijn die er nog?

"Zo'n beetje de helft van onze priesterstudenten komt uit niet-praktiserende gezinnen. Sommigen hebben zich zelfs op latere leeftijd bekeerd tot de katholieke Kerk. Maar het is een waarheid als een koe dat de bakermat voor roepingen in het gezin ligt. Wat wij bitter hard nodig hebben, zijn gelovige gezinnen van mannen en vrouwen die met elkaar in Christus gehuwd zijn en die willen leven vanuit de visie van Christus en zijn Kerk. Ouders die hun kinderen een gelovige opvoeding willen geven. Dat is zeer noodzakelijk.

Bij een gelovige opvoeding moeten niet alleen de christelijke waarden worden overgebracht, maar ook de persoonlijke Christusrelatie. Je moet kinderen leren bidden, leren omgaan met God. Dat ze hun innerlijk vermogen ontwikkelen om te luisteren naar Gods Woord.

Door hun huwelijk te beleven volgens de wil van Christus laten de ouders zien dat ze aan hun roeping gestand willen doen. Kinderen zien en voelen dat. Als kinderen dat van kleins af voorgeleefd krijgen, zijn ze voorbereid om de roepstem van de Heer in hun hart te horen. Tegelijkertijd: de Geest waait waar Hij wil, ook al zijn er géén christelijke gezinnen, omdat God met zijn Kerk verder gaat. Maar wil je veel roepingen hebben dan zal er hard gewerkt moeten worden aan gelovige gezinnen." +

Klokkenluider

Bij een bezoek aan de Cenakelkerk in Nijmegen, als onderdeel van een zoektocht naar een plek om de volgende liturgische vormingsdagen onder te brengen, stuiten wij op een allervriendelijkste vrijwilliger. De man was bezig met een boek over kunstenaar Piet Ger-

rits. Nu bevat de Margarita Mariakerk in Tilburg mooie kunstwerken van diens hand. Een levendige uitwisseling volgde.

Wat bleek? Kapelaan Suys was de juiste man om de H. Landstichting op te richten. Het verbond dat hij sloot met Gerrits werd uitermate vruchtbaar. De Cenakelkerk is hiervan het oogstrelendste voorbeeld, maar de plannen gingen verder. Ik wist al dat het de bedoeling was geweest om de complete H. Grafkerk na te bouwen. De basisgedachte was hen die niet naar Israël konden gaan in aanraking te brengen met de monumenten van het Heilig Land.

De beginjaren van de H. Landstichting vielen samen met de oprichting van het Vredespaleis. Nu ben ik daar recentelijk ook geweest. Het viel mij op dat de gids de neutraliteit ervan wel erg sterk benadrukte. Dat ze geen aandacht besteedde aan de marmeren ster bij de entree, met de tekst *Sol iustitiae illustra nos* (een verwijzing naar Christus, de zoon van gerechtigheid) kon ik me nog voorstellen. Maar dat ze het Christusbeeld op de balustrade boven de centrale trap niet duidde, deed me lachen. Wel werd het verhaal erachter verteld: Chili en Argentinië hadden een twist bijgelegd. Van de wapens werd een groot Christusbeeld gegoten: Christus Salvator, zoals hij staat op de tinne van de Sint-Pieter. Een kleinere replica ervan is geschonken aan het Vredespaleis. Maar het was géén religieus symbool, zo werd ons verzekerd!

Ik dacht dat dit een voorbeeld was van het hedendaagse a-religieuze juridisch onderwijs. Wat bleek? Het project van de H. Landstichting was een katholieke pendant van het Vredespaleis, dat toen al door Suys en Gerrits werd opgevat als een te neutrale instelling. Zij wilden laten zien dat Christus de bron van echte vrede is. Er moest zelfs een universiteit komen. Uiteindelijk is de H. Grafkerk niet gebouwd. De tweede toren van het Vredespaleis ook niet. Het geld stroomde toe, van de industrieel Carnegie respectievelijk katholieke families, maar het hield een keer op. Wat een tijd! Een tijd om te bouwen. Daarna kwam een tijd om te conserveren. Nu is er een tijd om af te stoten, in de Kerk en in de maatschappij. Voor grote projecten zijn altijd een 'fou' en een 'financier' nodig. Ik hoop er veel fous en financiers uit onze crisis geboren gaan worden!

Pastoor Harm Schilder

